

LA FEMOSA

ARTESA DE LLEIDA

FEBRER 1990

N.112

PÒRTIC

L'any passat, l'Ajuntament va organitzar pel dia de Sant Antoni (17 de gener) per tal de recuperar aquesta festa que tradicionalment era una de les més arrelades d'Artesa, la conllecció d'una "escudella" popular (olla barrejada pels artesens) que es va cuinar a la Plaça i de la qual en va menjar gairebé tothom. Aquesta iniciativa del Consistori va estar molt ben acollida per la gent, i a raó d'Aquella experiència, enguany s'ha tornat a repetir. Enguany, però, l'Ajuntament ha anat més lluny, ja que el dia de Sant Antoni ja prèviament havia estat assenyalat com a festa local. Fins ara les festes locals eren reservades a Sant Isidre (Setmana Cultural) i Sant Ramon (Festa Major), Sant Ramon, doncs enguany no serà festa local, però sí, és clar, Festa Major.

Nosaltres, d'aquests can-

vis, no hi tenim res a dir; més aviat hi estem a favor, com també estem a favor de recuperar la festa de Sant Anton, encara que pensem que per recuperar una festa no n'hi ha prou amb la bona voluntat ni tan sols en coure una monumental "escudella" la qual per molt bona que resulti i per molt bona acceptació que tingui és només una anècdota dins la festa, però que tret de l'hora de repartir-la i de menjar-la no hi ha res més que ompli el dia. Hom podria treballar tota la jornada i plegar només amb el temps just d'anar a buscar la seva racció d'olla barrejada sense cap por de perdre's res de la festa perquè, de fet, no hi ha res més.

Per recuperar una festa, pensem, s'ha de comptar amb alguna cosa més que un àpat al mig del dia. L'any passat, per exemple, no era festa oficial i

la gent hi va participar de la mateixa manera. Per què, doncs no s'intenta fer alguna cosa més per omplir el dia i per fer participar a la gent?. Per què, per exemple, si ja s'aprofita l'avinentsa de beneir els cotxes i tractors a l'hora de beneir els animals, no es demana que els conductors vagin disfressats i els vehicles guarnits? Ja no diem, és clar que no, que s'intenti organitzar la

festa dels "tres tombs" perquè en no haver, al poble, animals de ferradura seria del tot anacrònic ja intentar-ho, però guarnir tractors pensem que no seria tan descabellat i que podria resultar fins i tot, divertit i a la llarga seria allò que podria per consolidar la festa, perquè, ara només amb un plat fumejant d'olla barrejada pensem que és ben difícil.

REVISTA D'OPINIÓ I D'INFORMACIÓ LOCAL

EDITA: AGRUPACIÓ CULTURAL "LA FEMOSA"

CASTELL, 23

ARTESA DE LLEIDA

ÍNDEX

1	PÒRTIC
4	IN MEMORIAM Per Anton Bernat
5	NOTES I NOTÍCIES
7	DEL QUE SOM O NO SOM Per Joan Cassola
9	TROBAR EL TEU SENTIT Per "Formigues Fluorescents"
11	SOTA LES SALADES Per Felip Gallart i Fernàndez
16	31-12 Per Ramon Nonat
17	ELS GOSSOS PERDUTS, TRAGEDIA EN TRES ACTES Per Alternativa Ecologista d'Artesa de Lleida
21	CARTES A UN PSICÒLEG Per Catxepet
23	DE L'U AL DEU Per A. Costafreda
25	FOLKLORE ARTESENC Per A.C.
24	HUMOR

Els articles i opinions que apareixen a les planes de La FEMOSA reflecteixen únicament l'opinió de llurs signants

**Departament de Cultura
Generalitat de Catalunya**

amb el suport de
Diputació de Lleida

"IN MEMORIAM"

Aquest és el títol d'un full manuscrit signat per mossén Anton Bernat (que en Josep Olomí va tenir la gentilesa de fer-nos-el arribar) en el qual i en molt poques paraules explica els estralls d'una nevada que va patir el nostre poble ara fa, exactament 58 anys.

A nosaltres ens ha semblat bé de publicar aquest text amb les mateixes paraules i ortografia en que fou redactat:

El acabament de l'any 1931 va esser de fortes gelades les quals seguiren durant l'any 1932. Pel Febrer d'aquest any, el dia 12, va nevar tant copiosament que la neu arribà a tenir una alsada de cinc pams i aquesta nevada durà sense parar tres dies. Com era tanta l'espessor va haverse d'obrir pas als carrers pera donar comunicació a la gent i com les gelades eren tant fortes es gelà la neu i hi va estar fins al dia quatre de Mars, el termometre assenyala molts dies temperatures molt baixes fins algun dia a setze sota zero cosa mai sentida a dir en aquest poble. Pa-

raren de conrer les autos per molts dies però no els trens. Los del poble d'Aspa veen la cosa mal parada armaren un trineo tirat per sis mules i obriren pas fins a Lleida. Com resultat d'aquest paro forsat algunes families tinguien necessitat de esser auxiliades en queviures i llenya i alguns que estaven delicats de salut no pugueren resistir i moriren. També el plantat patí moltissim quedan les oliveres com sucarrades i les d'horta moriren totes tenin que tallarse vora terra, al secà casi pasà el mateix que a l'horta.

Artesa de Lleida 30 de Maig de 1933

Anton Bernat.

NOTES I NOTÍCIES

DIVENDRES CULTURALS

El divendres 12 de gener es va fer, a la seu de l'Agrupació Cultural "La Femosa", la primera Xerrada-Col.loqui d'enguany. Com altres anys, amb el lema general de "Divendres Culturals" cada divendres ve a "La Femosa" una persona convidada que enceta o introdueix un tema sobre el qual, després, s'inicia un col.loqui que pot allargar-se, algun cop, fins a la matinada.

Durant aquestes xerrades es fa una "cremada de rom" el qual es reparteix per tots els assistents, això fa que el col.loqui brolli amb facilitat, informal, animat i sobretot amè.

Enguany, els "Divendres Culturals" duraran des de l'esmentat 12 de gener fins el divendres 27 d'abril.

SANT ANTONI

Davant l'experiència de

l'any passat de cuinar una olla barrejada popular per Sant Antoni, sufragada pel Consistori per tal de recuperar aquesta festa que havia estat una de les més entranyables d'Artesa, aquest any també es va celebrar. Cal dir que fou un èxit de participació, ja que el dia 17 que, prèviament, havia estat declarat oficialment festa local, així que es va tornar a repetir la confecció de la monumental "escudella" de la qual se'n van servir més de 700 racions.

Mentre s'enllestia l'olla barrejada, la gent, després del toc de campanes que assenyalava l'hora, van fer cua davant de l'Església per tal de beneir els animals, però que, a falta de mules, hom hi portava els tractors i cotxes.

AUTODETERMINACIÓ

El dijous, dia 25 de gener en un Ple Ordinari, l'ajunta-

ment d'Artesa va aprovar per majoria absoluta (sis vots dels independents i un de CiU, i cap en contra, ja que els altres dos regidors del PP, no s'hi van presentar) d'adherir-se a la proposició no de llei que fa poc va aprovar el Parlament de la Generalitat en la qual diu que Catalunya no renuncia al dret de l'autodeterminació.

DIA DE L'ARBRE

El dia 2 de febrer, festa de la Candelera (data en què fa alguns anys era la Festa Major d'hivern d'Artesa), l'Ajuntament va organitzar el "dia de l'arbre escolar". Tots els nens i nenes d'edat escolar van marxar, a l'hora de classe, fins a la partida del Racó on van fer una plantada de més de 600 arbres. Enguany i amb molt bon encert, per a fer aquesta plantada es van triar arbres d'espècies autòctones com alzines, roures, lladoners...

Al migdia, i com s'ha fet sempre que s'ha organitzar el "dia de l'arbre", es va fer una rostida de carn i llonganissa com a dinar de tots els participants.

SANT BLAI

Una vegada més hom pot adonar-se que les tradicions, si són ben arrelades, costa molt de caure en desús. El dia 3 de febrer, tot i que "Sant Blasi" ja no és festa a Artesa, hi havia com mai, una gentada a l'església amb viandes per a beneir. Encara que hom vagi a cal metge, el beneït encara segueix essent un bon remei pel mal de gola.

TEATRE

El diumenge dia 4 de febrer, les dones casades ens van sorprendre una vegada més muntant, aquest cop, una representació escènica comptant només amb dones per a fer tots els papers (els femenins i els masculins). L'obra en qüestió era la farsa titulada "La Mare... quina nit!", original d'Assumpta González, dirigida per B. Mor. La gent que omplia la sala de la Llar del Productor, va riure i aplaudir amb ganes. Potser no cal demanar res més i desitjar, si de cas, que sempre amb tan bon humor es vagin fent coses pel poble.

DEL QUE SOM O NO SOM

"Els catalans
volem tocar el cel amb les mans,
de tant somiar
desdibuixem la realitat,
ens manca definir
la nostra voluntat
cap a un futur que ens és molt clar,
però al qual encara hem d'arribar..."

(fragment de la cançó "Els Catalans", de J.C.)

"Som sis milions, sis milions, de què?"

No som una raça. O algú es pensa que som una raça? Som una cultura, única i meravellosa, una cultura oprimida i, després de molts anys i lluites, respectada. Respectada per qui té el poder de la força, aquella típica dita que el peix gros es menja el petit. Han passat anys el pobre ha expressat els seus sentiments quan ha pogut, quan l'han deixat, "El poble pateix i calla", però la teòrica felicitat de qui governa no pot ser

tal si no ho fa segons la voluntat "oficial" dels qui estem sota les seves urpes. És un cas de consciència, d'autojustificació, el poder no pot, humanament, seguir creient en sí mateix si no creu tenir la raó.

Catalunya és un estat utòpic, condemnat a desaparèixer com tots els petits estats pacífics, però, gràcies a la força de l'evidència, sentenciat a anul·lar-se per sí mateix, precisament per ser petit, encara que coherent, per la qual cosa la nostra cultura possiblement

allargarà més quantes generacions més la seva existència. És a dir, que ningú no es pensi que la cultura mai no superarà la possessió dels bens materials, estranyament governats per la ignorància, doncs ja sabem que aquesta es l'única que se'n vol fer càrrer d'aquest tipus de qüestions.

Erem, potser havíem estat en algun temps, una coherència de desitjos, però a on van tots els desitjos?, no van a la universalitat, no van a la veritat pura?..., o volem ser com els americans, psíquicament autolimitats pel seu propi i heretar complex de superioritat?. Abans

les coses anaven d'una manera, ara van d'una altra, ara n'hi ha que han estat a la lluna i ens han assegurat que la terra és rodona, no quadrada ni amb la forma de Catalunya, sinó rodona. Tot el que puja baixa, ja ho sabem, res no és definitiu excepte la nostra íntima immortalitat, universalitat. La vida és nua, és o no és, avança o no avança; mirant-nos al mirall, ho veiem clar per nosaltres mateixos, som o no som, ser o no ser, saber o ignorar. Viure o beure, veure-hi o somiar. Ja ens entenem, no ?. Doncs endavant!".

Joan Cassola

TROBAR

EL TEU SENTIT

Sempre hi ha esperança. I és la clara evidència de la por a abraçar els bells somnis, del pensament reclòs en un límits fixos, de l'energia congelada dins d'uns braços enganxats... és el creure's que la realitat pot canviar en un obrir i tancar d'ulls. És un conformisme absurd, però necessari per viure.

I pots dibuixar frases al vent: "...unes flors a la taula ens contempen, mentre jo no sé que escriure i tu ets un petit imbècil perquè fas que ens ofeguem en la boira congelada. Tinc l'estòmac ple d'aquelles formigues fluorescents que es perdien pels camins de la voluntat adormida..."; però qui et dirà on trobar el sentit si cadascú és un món estrany i diferent. Complicat. Per mi poden significar un grapat d'instantes de felicitat, per tu una imatge blanca i freda, un llarg viatge

al costat de casa o un llibre amb tapes de flors... o qui sap!, potser fins i tot penses com jo i creus en el sentit propi i personal, amb la delicadesa d'acceptar altres possibilitats per no imaginar-te egoista.

Ens cal seure vora el foc, però sense cremar-nos, fer un cabdell de desitjos i esperar, sense desesperar, que es vagi descabdellant fins a trencar-se.

Llavors l'esperança serà una qüestió sentimental que no podràs deixar de banda desinteressadament, i hauràs d'adreçar-la cap a uns altres indrets o condemnar-la dolçament a morir.

I a última hora, ofegats en el pou d'un temps passat, ens debatrem en una lluita inservible que hauríem pogut evitar si l'abisme de fils de colors se'ns hagués mostrat des

d'un principi tal com és: obs-
cur i embolicat..., i l'espe-
rança mai no hagués existit.

Però som humans, i sovint
ens trobem cansats, desvalguts,
sense força per continuar cami-
nant per la drecera que sabem
que no ens porta enlloc. Ens
qüestionem altre cop el sentit
dels nostres actes fins que
acabem per confiar de nou en
ella.

Tenim esperança en l'espe-

rança.

No es tracta d'enganyar-se
sinó de vesllumar en l'obscuri-
tat de la nit un punt inexis-
tent de referència que t'ajuda
a creure en tot: en el possible
i en l'impossible.

A pesar de ser un joc pe-
rillós, és extremadament cohe-
rent vestir-ho tot amb el teu
propi sentit i veure el que
realment vols veure.

"Formigues Fluorescents"

SOTA LES SALADES

El clot de la mestra

Hom es complau esgarrapant darrera dels mots amb la seguretats de trobar bells tresors: boniques històries d'amor impossible, esperits erràtics que vaguen llurs malifetes, llegendes fantàstiques, princeses encantades en una torre de marbre cavallers que lluiten contra dracs ferotges, ninfes que corren pels boscos perseguides pels sàtirs, fades que ofereixen llurs favors als desesperats, filtres d'amor i bruixes que volen per la nit estrelada, homes llop que udolen a la llum de la lluna, noies que es casen amb prínceps blaus, menuts que s'amaguen sota una col o dins la panxa del bou... De vegades, però, són els morts qui aguaiten entre les ressonàncies dels mots per contar llurs històries terribles, llurs penes tan fondues com l'aigua que cap en les fosses marines, com el nombre d'estrelles que omplen el cel.

Hi havia, al canal vell, un petit espai, entre el pont de la carretera d'Aspa i l'era del Peret, on l'aigua s'endormiscava un xic dibuixant una bassa i permeteïa als joves, els dies calorosos d'estiu, refrescar llur calitja dins l'aigua fangosa. Aquell lloc era conegut com el Clot de la Mestra. Deien que allí s'hi ofegà una senyora que tenia aquest ofici. Així la gent evocava l'origen de tal topònim. Però només vagament n'explicaven la causa; com totes les coses que els anys difuminen i la memòria vol oblidar perquè són molt tristes.

Les paraules, així, es fossilitzen. Es perden en algun estrat secret del temps i esdevenen tímids reflexos sobre els relleus encefàlics. Esperen, entre el silenci tèrbol de les hores que llisquen com un gripau, la nit del poeta que les

cerca amb un fanal encès pel somni i la malencolia. Les paraules sobreviuen la mort quotidiana, la realitat corpòria dels objectes i dels cossos que desapareixen i que van, sense adonar-nos-en, conformant la vida a retalls petits d'un espai inabastable. Els nostres noms, d'alguna manera, ja existien abans de nosaltres, ens esperaven escrits en algun resguard on es regolfava el vent entre les rames d'un desig d'existència o d'un pur atzar. Després, les paraules sobreviuen una estona el darrer sospir, romanen enganxades en el record dels que ens ploren i dels que ens maleeixen. I a la fi es perden quan els poetes moren, quan ja no hi ha ningú que cerqui analogies sobre els nostres noms i el temps arrabassa cap a l'oblit definitiu les últimes despulles. Pols sobre pols, l'aigua quieta a les cadolles, paraules, silenci, paraules. Com la llum que ens arriba d'un estel apagat i es consum en el seu viatge de llum a la nostra mirada, així les paraules, perviuen un xic el final, només una estona. La

justa -si us plau- per entendre que fou una vida. Que darrera el topònim que avui ens ocupa hi ha una història luctuosa de la qual en queden, a penes, uns mots.

Hi havia al nostre poble una mestra que tenia una filla encinta. La pobra dona estava més il.lusionada a mesura que els dies l'apropaven al moment de fer-la padrina. Volgué, però que un mal fat capturés la salut de la seva filleta estimada. Prou li deien els metges que només un miracle podia salvar-la. Ella buscava en el cel un designi, un senyal, una bona estrella que portés la salut a la filla per a què tingués proutes forces per lliurar l'infant sa i estalvi i veure'ls plegats abraçar-se. Ella resava amb fervor. Estava fermament convençuda que tot era només un malson, d'aquells que en despertar s'esvaeixen, com un matí quan el sol dissipa la broma.

Va sortir aquell vespre. Va sortir per no escoltar els crits de dolor de la noia, que repicaven dins el seu cap com el mall sobre l'enclusa. En

tornar, la filla ja havia expirat. En el rostre tenia l'expressió innocent dels àngels. Quan palpà el seu ventre notà entre els dits els batecs del nadó com anaven minvant fins al silenci absolut. Ella sentí dins el cap quelcom que explotava, una cremor insuportable que l'encenia per dins. Xisclant de dolor va sortir buscant algun lloc on sufocar aquella ignició insofrible. El desesper la portà fins aquell

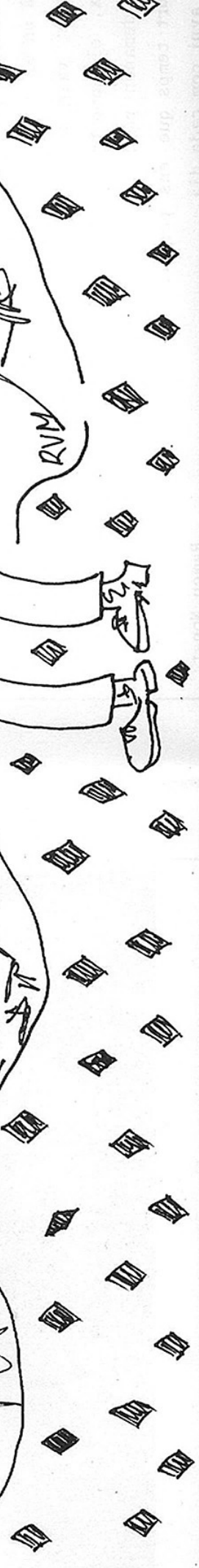
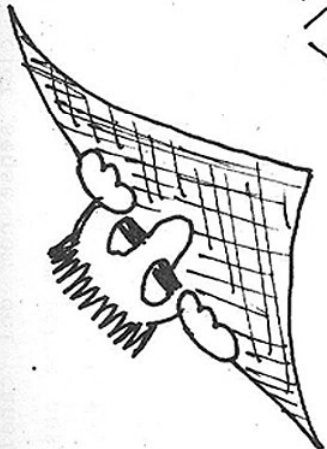
clot sense nom del canal on precipità el seu pobre cos tan malmés pel martiri del foc que li abrasava l'ànima en pena, en un darrer intent per trobar un recer en l'oblit on jeure per sempre entre la tranquil·la remor de les aigües. A partir de llavors, d'aquell lloc se'n digué el Clot de la Mestra. Avui sols en queden els mots, uns quants mots que he volgut explicar.

Felip Gallart i Fernàndez

BENVINGUTS
A LA FESTA
DE LA
GRESCA. SEU

31 - 12

Tots els encarreguers pendents, els qui dormien amb certa complaença des de temps ençà sembla com si de sobte es despertessin i vinguessin a la memòria per a esdevenir realitat, avui.

Aqueixes tasques que dia rera dia, setmana rera setmana saltironaven els fulls de l'agenda d'una manera impune, com a criatures mal criades, gairebé impossibles d'aconseguir, i que no teniem cap més defecte que la seva dificultat que les feia deixar un dia sí i l'altre també per al següent, reclamen a cop de timbal el seu torn de no quedar més que en frustrats i frustadors projectes.

Els petits missatges de cortesia, i agraïment que tant es porten aquests dies i dels quals són tan avar, alguns fins i tot cloenda pòstuma d'un acte llunyà en el temps, i que tan clarament vaig assolir amb mi mateix, el compromís de fer, també demanen pas, i un bocí del curt temps que ens pertoca viure avui com cada dia.

Els petits i grans deutes acumulats d'un temps ençà han de fer-se efectius amb diners d'avui, no fos cas que el consum que ens empaita, i al que honorem més hores que no pas al nadó que pertoca segons el calendari, ens escurés la butxaca.

Sembla com si una part de mi presentís el naixement d'un nou país, d'un nou camí al qual les mancances acumulades durant l'any no han d'acompanyar-me. Voldria començar nu, com el nadó que vaig ésser un dia, sense les mortalles que arrossego i que m'arrosseguen.

Tinc por que el demà no sigui tan diferent, i jo sigui el mateix, absurdament ple de mancances. I tots els millors desitjos no passin d'ésser això inútils desitjos, que demostrin una vegada més la meva poca força per lluitar contra les meves mancances, i és que tot plegat demà sols comença un nou any.

Ramon Nonat.

ELS GOSSOS PERDUTS, TRAGÈDIA ENTRES ACTES

Cada cop que algú abandona un animal, barrant el pas a la pròpia responsabilitat, comença una Odisea per a l'animal en qüestió, que acaba en un percentatge alt de casos molt malament, és a dir en una tragèdia.

El costum de tractar els animals com a mers objectes ve de molt antic: objectes que ens proporcionen aliment, pells, diners... Els animals de companyia sembla que queden una mica fora d'aquest tracte merament utilitarista i moltes vegades s'ha qualificat al gos com "el millor amic de l'espècie humana", si més no sembla que aquest no és un assumpte refractari i el suposat afecte, en un percentatge encara massa alt de cassos només va en un sentit. Aquestes persones també tracten els animals de companyia com a mers objectes i quan se'n cansen o els poden ocasio-

nar algun destorb per la causa que sigui no s'entenen a trobar una solució raonable sinó que abandonen l'animal i acaba per a ells tot el problema. El qualificatiu per a aquestes persones no existeix. N'hi ha unes altres a les quals podríem qualificar d'il·luses que s'arriben a creure que l'animal ja s'espavilarà sol o hi haurà algú, alguna ànima caritativa, que ja se'n farà càrrec. A uns i altres només caldria que en arribar a casa a la nit, algú els passés la pel·lícula del "seu" gosset. A veure si al cap d'un mes podrien dormir tranquils.

No cal descriure pas a pas tot l'escenari de contratemps i mancances de tot tipus que pateixen els animals perduts, però sí comentar a tall d'exemple que les vicissituds s'assemblen d'allò més a una tragèdia en tres actes.

ACTE PRIMER. Un cop abandonat, trobem l'animaló totalment sorprès davant la nova i imprevisible situació: "privat" de la companyia dels seus amos i sense l'alimentació i refugi habituals. Es un impacte psicològic difícil de mesurar per nosaltres, però el podem observar fàcilment pels trets següents: cua entre cames, acovardiment i por, qualsevol gos amb amo està per damunt d'ells. Es veu perseguit i rebutjat per tothom fins i tot pels mateixos animals. Hi ha animals que han estat dies al mateix lloc on han estat abandonats esperant que el seu amo/a tornés novament. Sé n'ha vistos al peu de la carretera, al costat d'un semàfor, un dia rera l'altre.

Un cop han superat el primer desconcert i empesos per les necessitats vitals, comença una llarga recerca de menjar, beure, aixopluc... que els introduirà en un extens i faceciós SEGON ACTE. En ACTE trobarà tot tipus d'aventures inexplicables per a ell fred, gana, maltractaments...

Dins del tercer apartat o TERCER ACTE és on es desclourà

la sort o dissort de l'animal en qüestió. Alguns, pocs, aniran a parar a una protectora o trobaran alguna persona de sentiments honorables que se'n podrà fer càrrec, però aquest no és el final més corrent, donat que si fos així la peça es resoldria "només" amb les característiques del drama. el final com la majoria ja coneixeu, acaba molt malament: aixafat per les rodes d'un cotxe, mort de gana en algun marge de la carretera o dels termes, enverinat...

Des que ha Artesa un grup de gent es va plantejar aquesta problemàtica i l'Ajuntament se'n va fer ressò coincidint alhora amb la publicació per part de la Generalitat de Catalunya de la "lleï protectora d'animals", sembla que la sensibilitat de la gent ha augmentat, i al costat de les tragèdies que es donen comunament arreu, aquí es pot trobar més d'un desenllaç feliç. Podríem començar recordant els trenta gossos perduts que durant tot l'any passat vam col·locar a la "LLIGA DE PROTECCIÓ D'ANIMALS I PLANTES DEL SEGRIA" per a con-

tinuar amb anècdotes plenes de tendresa, com la de la gosseta que va parir en un forat excavat entre el terra i la roca que hi ha a la part darrere de l'església i entre les criatures i altra gent més adulta la van anar alimentant, i ara un ara l'altre s'ha pogut trobar amo/a per a tots els cadells, encara que de la mare no sabem que se n'ha fet puix va desaparèixer d'un dia per l'altre. En aquests moments n'hi ha una altra de gosseta, jove, de color negre que també ha criat en un bancal de la dreta del carrer Hortes. També hi ha gent i sobretot escolars que es preocupen de portar-li menjar. N'hi ha un altre, un mascle adult i de tamany gran, que tenia parada i fonda en algunes cases del poble però que per excessiu zel d'independència, no ha trobat amo/a. Aquest gos s'haurà de sacrificar perquè ha agafat una malaltia que li impedeix de menjar i cada dia està més atrocinat.

Ben segur que estareu d'acord amb nosaltres que, malgrat hi hagi bona gent que se'n preocupa i impedeix que morin

de gana, no és el carrer el millor lloc per estar els animals exposats al fred i a qualsevol perill, però el cas és que fa uns mesos que se'ns va acabar el tracte amb la LLIGA PROTECTORA D'ANIMALS I PLANTES DEL SEGRIÀ la qual com ja hem comentat abans ens van agafar 30 animals molts dels quals van trobar posteriorment amo/a, i no s'ha pogut renovar el contracte perquè s'ha desfet la Protectora per manca de recursos econòmics i humans. Serveixin aquestes ratlles per a retre'ls un petit homenatge d'agraïment perquè mentre van funcionar ho van fer prou bé i és una llastima que hàgin hagut de plegar. Es per això que darre-rament veiem alguns gossos pel carrer que viuen la seva pròpia sort depenent de les nostres mans. Hi ha una altra sortida: la gossera municipal, tenen però, uns quants inconvenients: cada cop que venen només en saban agafar un, costa 7.500 pts, i al cap d'una setmana els maten.

Francament, ni el carrer ni la gossera pensem que són solucions raonables per a una

societat, la catalana, que vol ser progressista i moderna, més si tenim en compte que som els primers, dins de la Península Ibèrica que disposem de "Llei Protectora d'Animals", però això és clar queda molt bé de cara a Europa i vesteix vagis on vulguis, ara posar els mitjans perquè es cumpli la llei i recolzar les associacions que porten iniciatives en aquest sentit, és a dir rascar-se la butxaca atorgant les subvencions que s'han demanat, és

ja una altra cosa.

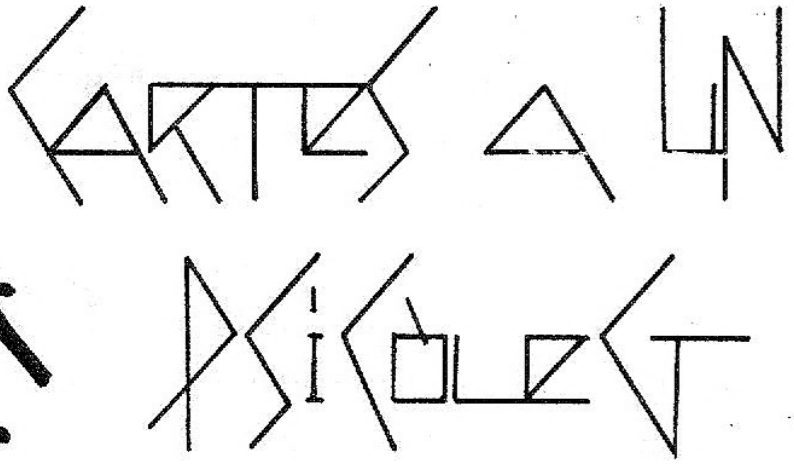
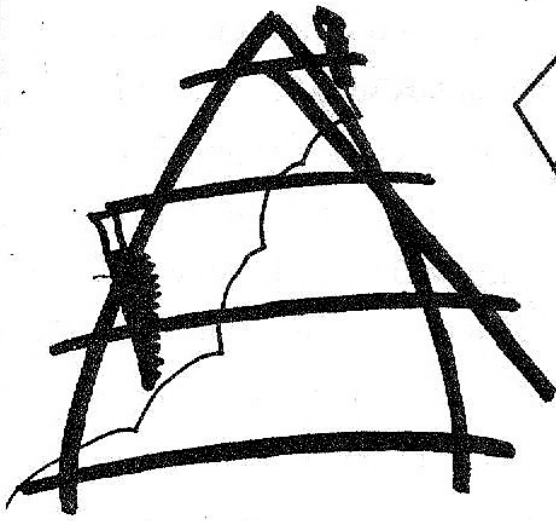
Al marge de tots aquests comentaris és possible que es faci una altra Protectora a la Bordeta, però com que encara no en tenim prou detalls, ja ho deixarem per un altre dia.

Mentrestant recordem una vegada més que tota aquella persona que es faci càrrec d'un animal perdut, té la vacunació de la ràbia gratuïta; només cal que ho faci saber a algun membre de l'Alternativa.

ALTERNATIVA ECOLOGISTA
D'ARTESA DE LLEIDA

Senyor metge (no el tracto de doctor per una senzilla qüestió de confiança; l'adjectiu "docte" em fa pensar, potser, en més saviesa, però molt més distanciament); després de la nota introductoria de l'altre dia i de la seva corresponent resposta enceto les cabories.

Vosté em demanava que vagi per temes; bé doncs, deixant-nos de velles històries, que si la família, la infantesa, l'adolescència...Hi estic d'acord, molt d'acord, perquè el possible problema el tinc ara, i tampoc no trobo que hi hagi res d'interessant ni morbós en el meu passat. Si li va bé li parlaré de la vida; així tal com sona de la vida, i del que penso de l'esdevenidor, del futur.

Jo treballo de pagès, normalment com a empresari (amb el

pare i padrí a casa) i a esto-nes a l'hivern com a assalariat (esporgo amb una colla d'amics). Aquesta feina, no em desagrada i tampoc no em veig cap altra que m'enlluerni moltíssim. Vaig fent, aquesta és la paraula justa.

I aquí, comença el problema, ningú no entén això del "anar fent" amb 25 anys a les espatlles; ara és el temps de menjar-s'ho tot. Un tiet meu sempre em deia i encara em diu "has de ser el primer de treballar i el primer de fer festa, això es ser jove". Jo ni l'una cosa ni l'altra; no soc un jove agressiu ni executiu, ni res d'això, només "anar fent".

Al pare i a la mare els té molt preocupats això; ell, pensi que diuen, va tirar endavant la casa tot i anant al jornal; va ser com un bou de forta em-

penta, i ara que el fill no li respongui... La mare, és nerviosa, tot ho agafaria, tot ho faria, tot ho aplanaria, entubaria, plantaria, arrencaria, regaria, solfataria, tot... Em sembla que l'únic que els aconsola és que sóc un bon xiquet, mai no he portat greus problemes "generacionals": també cal dir que d'això ja se n'encarregà una germana, casada, 2 anys més gran.

Potser en el fons em veuen una mica soca; ja els ho van dir prou quan l'escola a Artesa i després a Lleida a l'institut.

Però veuen com d'altres nois, fins i tot molt més joves (també n'hi ha de més soques) tenen tota l'empenta: ara plantar, ara fer obres, ara tractor nou, ara la grangeta, etc...

No voldria que es penses que sóc un pobre d'esperit, o almenys no em classificaria jo; cal entendre que "anar fent" en certes ocasions també implica posar-se dalt del carro de la modernitat. A casa continuem

treballant, em avançat en molts aspectes. No ho sé, a la fi diria que aquesta expressió és més un esperit (ja he dit abans que no ho vull confondre amb un esperit pobre). Bé, no ho sé, se'm fa difícil d'explicar-ho.

També li seré franc; jo el que somio, és no nèixer, es tenir sempre 15-16 anys. Tenir aquella edat en què ja et consideren un home, però que saps prou bé que no ho ets. Jo no vull ser un home.

Encara voldria estar més temps amb la mare (tot i que ella és massa caràcter) treballar, jugar.

En fi, ara no puc continuar, em poso massa tendre. Avui és dissabte, potser sortiré i amb la cervesa a la mà em transformo.

Fins aviat.

(Si no li fa res, per les despeses ja passaré jo pel seu despatx, la mare s'esglaiaria molt si vegés una factura meua d'un metge).

Catxepet

DE L'U AL DEU ?

Amb el canvi d'any s'ha encetat una polèmica per aclarir si el 1990 és el començament d'una dècada o és, en canvi, és una data que finalitza la dels vuitanta. Aquesta polèmica no és pas nova, a cada dècada passa el mateix i el mateix passarà, amb tota certesa, l'any 2000, quan algú dirà que és l'any que comença el segle XXI i d'altres en canvi dirant que és l'any que clou el segle XX. Qui té raó?

Tothom hi pot dir la seva i tothom pot quedar-se amb la seva raó, ja que per una part sembla que l'any 90 és el començament de la dècada dels noranta, però per l'altra sembla que la dècada, com les altres ha de començar pel número u, o sigui, pel 91. Si fessim una pregunta d'aquestes de resposta ràpida preguntant quin any va començar aquest segle segurament que la resposta seria que "l'any u", o sigui el 1901. Si

aquesta contestata fos vàlida hauríem d'admetre que el segle comença l'any u i que la dècada, per això mateix, també hauria de començar en u.

Hi ha persones que diuen que els números van del zero al nou i que per això la dècada comença l'any noranta i s'acabarà l'any noranta-nou. És una altra raó, i per aquesta mateixa raó el segle s'acabarà l'any 1999 i no l'any 2000.

Sigui com sigui i si comencem a comptar pel començament, resulta que mai no hi ha hagut l'any zero, o sigui que, la història es comença a comptar a partir de l'any u i si no volem que cap dècada es quedi només amb nou anys i cap segle amb només 99, haurem d'admetre que enguany s'escau l'acabament d'una dècada i que fins l'any que ve (el 1991) no en començarà una altra.

Fo veieu clar, tot això?.

A. Costafreda

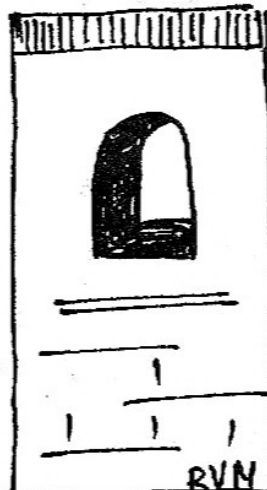
EL DIA DE SANT ANTONI ...

EN PEP L'ARTESENC

ANIMALS i
altres bestioles.

A LA FAUNA DEL TERRE...

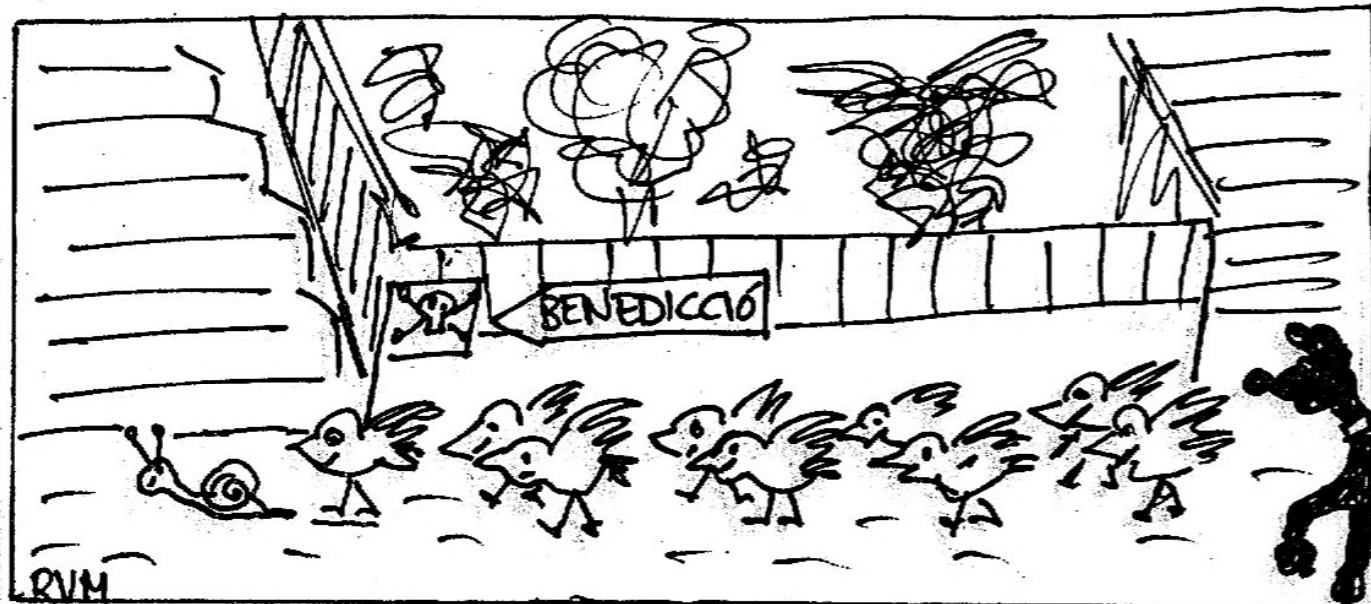
DONG, DONG,
DONG, DONG,
DONG, DONG,
DONG, DONG,
DONG, DONG
DONG, DONG!!!

RVM

RVM

RVM

FOLKLORE

ARTESENC

JULIOL

La feina que ocupava aquest mes als artesencs era la del batre. Els refranys jo ho palesen prou bé:

Pel juliol,
la forca al coll.

ooooooo

Qui no bat al juliol,
no bat quan vol.

Les eres, al nostre poble, ja havien estat ben empallusades i rodejades una colla de vegades (sobretot després d'un pluja) a fi i efecte d'apretar la terra i de tapar els cribells que durant l'estiu s'hi podien fer. Quan s'atansava el temps de batre venia la feina de "raure" l'era (treure-li la capa vegetal -el pallot-), llavors s'agranava perquè no hi quedés gens de terra, i l'era ja estava apunt per estrendre-hi la batuda.

Paral·lelament a la feina de preparar l'era hi havia la d'agençar el carro per a garbejar; se li posava els "ficossos" sis o vuit segons si el carro fos de parell o d'un animal sol, la meitat a cada costat. Es reforçava el "vano" i s'hi posaven les "polseres", s'arreglaven les "bosses" i al darrera del carro, com una prolongació d'aquest, s'hi posaven les segones bosses, tot això per carregar més garbes i portar-les d'una manera més segura. La feina de garbejar resultava feixuga sobretot si tenem en compte l'estat dels camins de llavors, estrets i pels de "glaperes" on més d'un carro tambava amb el perill que això suposava pels animals i la feina de descarregar-lo i tornar-lo a carregar. Un cop les garbes a l'era s'apilaven en una gran garbera.

La batuda s'estenia de bon matí; es col·locaven les garbes fent una circumferència més o menys grossa segons les garbes, la gent o els animals amb què hom comptava per a fer-li front. Un

cop totes les garbes estes es fesfeien arreplegant els venciell o senzillament es tallava la lligada si aquesta era del mateix sembrat. Llavors s'esparpillaven amb una forca de dos per aplanar-les una mica. Normalment, acabada aquesta operació hom anava a esmorzar; ja havia arribat la mestressa o alguna altra persona amb el topí de sopes bullides amb ou. En acabar d'esmorzar ja s'enganyaven els animals al "trill" i es començava la primera "tanda". Quan el que "tocava" s'adonava que la palla de sobre ja estava prou esmicolada, cridava als altres batedors i batedores (que esperaven a l'ombra de la cabana) i amb una forca de dos cadascun "giraven batuda" i començava tot seguit un altra tanda. Era costum generalitzat que la canalla anessin a l'era a pujar al "trill" o al "diablen" (estri més modern que funcionava amb rodes de tallans que feia la feina més avançada). A les últimes "tandes" s'enganyava el rodet que amb els seu pes trencava les espigues i aplanava la palla. Quan els batedors enteneien que la palla era prou menuda i que el gra ja era tot fora de les espigues, s'acabaven les "tandes" tot dient: "ja tenim palla". això passava, normalment a primeres hores de la tarda.

En aquest punt tots els batedors, homes i dones, es preparaven per a la tasca de separar el gra de pa palla. Començant per un costat de l'era, normalment pel costat de Ponent, i agafant un a franja ampla (que amb tres o quatre faixes es pugués abstar tota l'era), es començava amb una forca de dos (dos pues) a passar-se d'un batedor a l'altre, agafant-la pel damunt-damunt i procurant saccejar-la força per no agafar gens de gra. A la part de dins s'hi posaven els batedors més novells i a la part de fora els més esperimentats per assegurar-se que gens de gra faria cap a la palla. Un cop fet això, quedava tota la palla, com una duna, al marge de l'era, d'aquest amuntegament de palla se'n deia "coll". Es tornava a començar pel mateix lloc, però ara amb una "triança" (forca de quatre o cinc pues) a arripelgar, de la mateixa manera la palla més menuda de manera que a l'era només hi quedés el gra amb el "vulló o volvegó", un cop feta aquesta segona operació,

s'enganxava una mula a la "dolça" (un gran rascle de fusta) amb la qual es transportava el gra fins a un costat de l'era (el costat de marinada) tot seguit s'agranava el gra que quedava tot ajudant-se d'un rascle de mà per anar traient el munt que feien les graneres. Un cop tot el gra ja era al munt i tota aquella franja agranada es començava el segon "coll" i així fins acabar tota l'era. Llavors, i també amb la "dolça" es transportava tota la palla fins al lloc triat per a fer-hi el paller. Un cop tot el gra al munt i tota la palla al seu lloc, els batedors paraven a berenar tot esperant que arribés la marinada.

La canalla, si els batedors estaven d'humor, pujaven a la "dolça" quan aquesta transportava la palla, a vegades el mosso, sense ni avisar-los, alçava la "dolça" deixant-los colgats dins la palla. Tot això, és clar, era un gran divertiment pels petits.

Si la cos anava bé, després de berenar, començava a bufar la marinada i amb ells començava la tasca de "ventar". Amb una "triança" es llençava a l'aire el gra i la palla menuda que encara hi quedava. Mentre els uns feien això, els altres, amb el "capotet" posat (una mena de camisa sense mànigues, però amb caputxa) es posaven on queia el gra dels primers el tornaven a aixecar (ara agafant-lo amb una pala plana de fusta) per acabar, gràcies a la marinada, de separar la palla del gra. Quan tot el munt estava "ventat" i repassat quedava un munt de gra més o menys net i el "vulló" (la palla menuda) també havia quedat repartida en petits "colls". En aquest punt el gra ja estava apunt se ser "arerat" (passat per l'arera). Segons la batuda fos de blat o d'ordi s'agafava "l'arera" corresponent (un gran porgador de solera de couro o matèl.lica) amb uns forats més o menys grossos segons fos per blat o per ordi i civada. Cabàs a cabàs tot el gra passava per "l'arera" on s'hi treia els caps d'espiga mal desgranada i altres bastonets que el vent no s'havia emportat. Un cop tot arerat la gent deia: "ja tenim net!", només faltava ensacar i portar-lo a casa.

Una de les coses més enutjoses amb què topaven els batedors era si durant el dia plovia, ja que si ho feia espatllava la

batuda. Això era fer "coca" perquè queda tot apegat a terra i, a vegades, per aixugar-la s'havia de treure fora de l'era amb tota la feinada que això comportava. Sortosament, al mes de juliol, no acostuma a ploure gaire com pro bé diu la dita:

Al julio,
molt siroll
i poc plou (o poc brou)

Per les característiques de la feina de batre; escombrar ventar i altres, es feia sempre molt de pols, per això, amb tot l'encert del món diu:

Qui no vulgo pols
que no vaixo a l'era.

Una de les tasques obligades de fer cada matí d'ençà que es començava a batre, era la de fer "paller". De pallers a Artesa se'n feia de dos tipus; un de rodó de con o canó més o menys ample i un altre allargat, amb dos vessants, semblant a la nau d'una granja. Per les garbes que cada pagès tenia, es triava fer l'un a l'altre (al llarg hi entrava molta més palla) i poques vegades els sobrava palla o els n'hi faltava.

Si quan els batedors començaven un paller i entre ells hi havia un batedor novell, se li feia la novatada de fer-lo anar a cercar, en alguna altra era, el motllo de fer paller que no era res més que una broma per a fer-se una rialla.

Un cop acabada la feina de batre es passava a la "d'enfangar el paller". S'anava a cercar terra argilosa i sense pedres, la qual es pastava a l'era mateix fent com una mena de pasta clara i homogènia la qual, amb l'ajuda d'una escala llarga s'anaca escampant per sobre de la palla, començant pel capiró i baixan amb filades fins al "canó" el qual mai o gairebé mai s'enfangava, un cop arribat a baix es desplaçava l'escala i es feia una altra filada. D'aquesta manera el paller quedava protegit de l'aigua de la pluja durat tot l'any.

